

1. Cirkel leerling: welke kind-kenmerken zijn relevant voor schoolsucces?

In de praktijk spelen het [intelligentieniveau](#) en [leerrendement](#) van de leerling vaak een doorslaggevende rol bij het onderbouwen van de korte en lange termijn doelen van de leerling. Omdat intelligentiescores kunnen toenemen en leerrendement positief is te beïnvloeden, is dit echter niet terecht en is er het risico op te lage doelen.

Maar hoe kun je dan verantwoorde doelen formuleren?

- Door bij de marges rondom intelligentiescores uit te gaan van de bovenkant.
- Door in te zetten op het verhogen van het leerrendement met goed onderwijs.
- Door meer aandacht te schenken aan de bevorderende factoren van de leerling en hoe deze zijn uit te bouwen of te benutten in het plan.
- Door meer aandacht te besteden aan de context van onderwijs en opvoeding. Een leerling ontwikkelt zich immers niet in isolement, maar in continue wisselwerking met zijn omgeving. Dit geldt zowel voor leren en gedrag en als ook voor intelligentie. De omgeving blijkt cruciaal.

Kennis, vaardigheden en intelligentie zijn niet te scheiden, ze hangen onderling sterk samen en beïnvloeden elkaar. Intellectuele capaciteiten moeten geoefend worden om zich maximaal te ontwikkelen. Een IQ-score zegt dus niet alleen iets over het leerpotentieel van de leerling, maar ook iets over zijn leergeschiedenis en de kwaliteit van het onderwijs.

Ontwikkelingen rondom intelligentie

Ten onrechte gaan sommige onderwijsprofessionals ervan uit dat IQ-scores stabiel en onveranderbaar zijn, terwijl inmiddels bekend is dat deze dynamisch zijn en dat ze wel degelijk veranderen onder invloed van de omgeving. [Een optimistische kijk op de veranderbaarheid van intelligentie is dan ook gerechtvaardigd](#). Nisbett e.a. (2012) schetsen verschillende inzichten, waarvan enkele relevant zijn voor het werken met een OPP:

- Effectieve vroege interventies gericht op cognitieve stimulering hebben langdurige effecten op schoolsucces, mits de leerlingen daarna kwalitatief goed onderwijs (blijven) krijgen. Gebeurt dit niet, dan neemt hun voorsprong geleidelijk weer af.
- Kinderen van biologische ouders met een lage sociaal-economische status (SES) die zijn geadopteerd door ouders met een hoge SES, vertonen een

toename in intelligentiescore van wel 12 tot 18 punten.

- Er is een onderscheid tussen gekristalliseerde intelligentie (de opeenstapeling van kennis en vaardigheden) en vloeibare intelligentie (het flexibel denken en abstract redeneren). Het trainen van executieve functies (zoals werkgeheugen, plannen en organiseren en zelfcontrole) verhoogt vooral de vloeibare intelligentie (het heeft weinig effect op de gekristalliseerde intelligentie).

Relatie tussen intelligentie en leerrendement

Wees voorzichtig met het koppelen van leerrendement aan intelligentie. Impliceert een lage intelligentie een laag leerrendement, en omgekeerd? Neen. Door het leerrendement van een leerling direct te koppelen aan diens intelligentie, veronderstel je dat de kwaliteit van het onderwijs er niet toe doet. Dit klopt niet, al helemaal niet bij jonge of leerlingen met een migratieachtergrond en evenmin bij leerlingen met psychische problemen of lage intelligentie. Want hun IQ-scores zijn vaak onbetrouwbaar, waardoor je hun cognitieve mogelijkheden onderschat. [Deze onderschatting heeft een funest effect op het OPP: te lage doelen ... Terwijl juist ambitieuze doelen van cruciaal belang zijn...](#)

Meer weten? Zie [Waarom een OPP meer is dan IQ en LR](#)

Relevante kind-kenmerken

Er zijn andere kenmerken van leerlingen - naast intelligentie en leerrendement – die relevant zijn voor overzicht, inzicht en uitzicht, omdat ze samenhangen met het al dan niet bereiken van een bepaald doel en de mate van succes in de vervolgopleiding. Denk bijvoorbeeld aan:

- Achtergrondkennis en voorkennis van de leerling (het 'klittenband waar nieuwe kennis aan kan kleven').
- Leerproblemen (zoals automatiseringsproblemen en zwak werkgeheugen) en leerstoornissen (zoals dyslexie en dyscalculie).
- Werkhouding, zoals motivatie, 'leren leren', zelfstandig werken, leergierigheid, aandacht en concentratie, executieve functies, leerstrategieën, doorzettingsvermogen, zelfbeeld, faalangst, grip op het leerproces en zin in leren.
- Gedrag, zoals zich aan schoolregels kunnen houden en het gezag van leraren aanvaarden.
- Sociaal inzicht en sociale vaardigheden, zoals samenwerken en -spelen, kunnen leren van en met leraren en medeleerlingen.
- Welbevinden en je veilig voelen op school.
- Lichamelijk functioneren, zoals visus, gehoor, motoriek en energieniveau.

De meeste van deze factoren zijn te beïnvloeden met goed onderwijs en/of de juiste zorg. Is dit niet het geval, dan stemt het onderwijs zich er zodanig op af dat het de belemmeringen voor het leren en het onderwijs minimaliseert.

Conclusie

Kortom, ambitieuze doelen zijn gebaseerd op een **gedegen analyse** van de relevante en betrouwbare factoren van de leerling, de kwaliteit van het onderwijs en de mate van ondersteuning door ouders. Vervolgens benutten/stimuleren we de bevorderende factoren en verbeteren of stemmen we af op de belemmerende factoren. Door deze factoren gericht te beïnvloeden, maken we de ambitieuze doelen ook waar. *Zo leggen we niet alleen de lat hoog, we doen er ook alles aan om de hoge doelen te bereiken.*

2. Cirkel thuis/opvoeding

Hoe kunnen ouders het onderwijs aan hun kind ondersteunen?

Natuurlijk staat goed onderwijs op 1 als we het hebben over schoolsucces.

Daarnaast zijn kind-kenmerken uiteraard relevant, zoals de mogelijkheden, interesses, motivatie en beperkingen van de leerling. Kenmerken van ouders beïnvloeden eveneens het schoolsucces. Bijvoorbeeld (Marzano, 2007): inkomen, opleiding, beroep, ouderbetrokkenheid en onderwijsondersteunend gedrag. Met name de laatste twee dragen bij aan schoolsucces en zij - in tegenstelling tot de eerste drie - te beïnvloeden door het onderwijs. Daarmee is het **investeren in ouderbetrokkenheid en het versterken van onderwijsondersteunend gedrag** – naast het verhogen van de kwaliteit van het onderwijs – effectief in het bereiken van de ambitieuze doelen en schoolsucces.

Wat is ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid gaat over de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs aan hun kind: thuis (zoals voorlezen) en op school (zoals informatie delen met de leraar of mentor). Ook al hebben ouders een andere rol dan leraren, ze zijn even belangrijk en hebben hetzelfde doel als leraren: een optimale ontwikkeling van hun kind, jouw leerling. Het gaat hierbij niet zozeer om *veel* contact maar om *goed* contact (De Vries, 2020): constructief en effectief overleg waar de leerling met beter van wordt.

Ouderbetrokkenheid is anders dan ouderparticipatie. Ouderparticipatie gaat over activiteiten op school (zoals lees- of verkeersouder zijn, meegaan met een schoolreisje of helpen in de schoolbibliotheek), ondersteuning van het schoolteam (als assistent, pleinwacht of gastspreker) en deelname aan een schoolbestuur, medezeggenschapsraad, ouderraad of oudercommissie. Hoe waardevol ook, er zijn geen aanwijzingen dat ouderparticipatie bijdraagt aan schoolsucces van leerlingen (De Vries & Pameijer, 2013).

Hoe kunnen ouders het onderwijs ondersteunen?

Onderwijsondersteunend gedrag van ouders bevat drie aspecten (Pameijer, 2021).

1. Betrokkenheid van ouders bij het onderwijs aan hun kind

Dit blijkt o.a. uit: interesse tonen voor schoolwerk, schoolvorderingen bespreken, het kind stimuleren om hard te werken op school, helpen met huiswerk, op school opgedane kennis vertalen naar betekenisvolle situaties thuis, culturele uitstapjes en bibliotheekbezoek. Bij jonge kinderen is voorlezen belangrijk. Ouders die zelf met plezier lezen, staan model voor leesplezier en motiveren hun kind tot lezen. Verder is het belangrijk dat ouders hun kind laten merken dat zij achter het schoolbeleid staan. Bijvoorbeeld door hun kind te vertellen zich aan de schoolregels te houden. Ouders die de leraar regelmatig een compliment geven voor diens inzet, motiveren de leraar om zich in te blijven zetten voor hun kind. Het uitspreken van deze waardering bevordert ook een positieve leerkracht-leerling-relatie en de samenwerking school-ouders. Ouders zijn ervaringsdeskundigen en weten als geen ander wat hun kind nodig heeft op school en wat er wel en niet werkt. Met deze kennis kunnen leraren hun voordeel doen; ze hoeven niet opnieuw het wiel uit te vinden. Uit de aanbevelingen van ouders kiezen zij de tips die passen bij de visie van de school en die haalbaar zijn. Want de leraar heeft de regie in de klas. Thuis hebben ouders overigens de regie; zij beslissen wat ze doen met de suggesties van school.

2. Supervisie door ouders

Dit uit zich o.a. in: toezicht houden op het gedrag van het kind en dit begeleiden tijdens buitenspelen, tv kijken, computergebruik en games, ervoor zorgen dat hun kind gezond eet (ontbijt en lunch, want een hongerig kind kan zich niet focussen), geen drugs/alcohol gebruikt en genoeg slaap krijgt (ook in het weekend), zodat het op tijd op school is en uitgerust aan de lessen kan deelnemen.

3. Verwachtingen van ouders

Hoge realistische verwachtingen hangen samen met goede schoolprestaties en welzijn van kinderen. Lage verwachtingen demotiveren kinderen, met als gevolg zwakke prestaties en weinig zin in leren. Echter, te hoge verwachtingen leiden tot spanning en faalangst bij kinderen, hetgeen hun leren, motivatie en welbevinden belemmert en dus een averechts effect heeft.

Ga altijd respectvol om met onderwijsondersteunend gedrag!

Bespreek bovenstaande aspecten respectvol, vanuit een open en niet-veroordelende houding, toon inlevingsvermogen en wees transparant: waarom vraag je ouders hiernaar? Erken dat opvoeden – net als lesgeven - moeilijk kan zijn. Stel vragen in de trant van “lukt het jullie om ...?”. Iedere ouder is immers betrokken bij zijn kind en wil het beste voor zijn/haar kind (totdat het tegendeel is bewezen). En elke ouder doet het zo goed als hij/zij kan.

Sommige ouders zijn overbelast, bijvoorbeeld vanwege armoede, schulden, werkeloosheid, gebrekkige huisvesting, relatieproblemen, vechtscheiding, spanningen in het gezin of ziekte van een familielid. Deze ouders zitten op overleven. Bespreek met hen alleen die onderdelen die voor hen wenselijk, betekenisvol én haalbaar zijn. Zoek met hen naar de hulp die ze nodig hebben om - binnen hun mogelijkheden - het onderwijs aan hun kind te ondersteunen. En weet: voor de leerlingen met risicofactoren in de thuissituatie doet de kwaliteit van het onderwijs er bij uitstek toe (Pameijer, 2017). Juist voor deze leerlingen maakt de leraar het verschil!

Vergeet niet om waardering uit te spreken voor alles wat de ouders wél doen, voor een school is het misschien vanzelfsprekend dat leerlingen op tijd, met een hapje en een lunchpakket op school zijn of dat ouders thuis het lezen extra oefenen, maar dat is het niet. Laat ouders ook weten wat de positieve impact van hun extra inzet is, dan weten zij dat ze ertoe doen en is de kans groot dat ze ermee doorgaan. Bijvoorbeeld: “Omdat jullie thuis 3 x in de week 10 minuten extra hebben gelezen, heeft jullie kind een sprong in zijn leesontwikkeling gemaakt, kijk maar!”; laat een visualisatie van de ontwikkelingslijn zien (zoals de OPP-trap).

Het belang van ouders en leraren die naast elkaar staan

Ouders staan in de eerste plaats altijd achter hun kind, zij komen op voor de belangen van hun dochter of zoon. Gelukkig maar. Als het de ouders en leraren lukt om naast elkaar te staan, en dat ook te laten zien en horen aan hun kind/leerling, dan is dit in ieders belang. Ouders ondersteunen hiermee de aanpak van de leraar op school en de leraar ondersteunt zodoende de aanpak van de ouders thuis. Kinderen zijn hiermee gebaat, het geeft hen rust en veiligheid. Val dus nooit ouders af in bijzijn van hun kind, praat altijd aardig over ouders.

Een ouder of leraar kan het gezag van de ander (onbedoeld) ondermijnen door in bijzijn van het kind kritiek op die ander te uiten. Dit leidt bij jonge kinderen tot verwarring (“Als juf trots is, is mamma boos, maar als mamma blij is, is juf boos”), een loyaliteitsconflict (“Voor wie moet ik kiezen?”) en gevoelens van onveiligheid. Oudere leerlingen biedt het kansen om zich aan de regels van hun ouders of leraren te onttrekken (“Waarom zou ik me aan die regel houden? Mijn vader/leraar vindt dat onzin!” of “Jullie zijn het niet met elkaar eens, dus waarom zou ik ...?”). Leerlingen die dergelijke meningsverschillen ervaren, hebben een grotere kans op zwakke leerprestaties en gedragsproblemen op school (Colpin, 2010).

Leerlingen die het moeilijk hebben op school, zoals leerlingen met een OPP, hebben dus ouders en leraren nodig die op één lijn zitten en elkaars aanpak respecteren.

Daarmee wordt niet alleen het leren en het gedrag van het kind bevordert, maar ook diens schoolplezier. Het kan voor ouders echter moeilijk zijn om achter de aanpak van de leraar te staan als hun kind boos, bang of verdrietig thuiskomt vanwege een gebeurtenis op school. Dat geldt ook andersom, als de leerling de leraar vertelt dat

zijn ouders boos zijn op hem of dat zij diens aanpak belachelijk vinden, dan is het moeilijk voor de leraar om naar de leerling toe expliciet achter diens ouders te staan. De vraag is dan: hoe kunnen ouders hun kind steunen, zonder de leraar af te vallen? En hoe kan de leraar zijn leerling steunen, zonder de ouders af te vallen? Wat hebben ze nodig om elkaars rollen en meningen te kunnen respecteren? Deze vraag is het beste te beantwoorden door de ouders en de leraar zelf. Hebben ze bijvoorbeeld meer informatie nodig om elkaars motieven te begrijpen of verwachten ze dat de ander diens aanpak aanpast? Dit vergt sterke communicatieve vaardigheden van leraren en andere professionals in de school.

Samenwerken met ouders: implicaties

Bovenstaande betekent dat we bij het in kaart brengen van de recente bevorderende en belemmerende factoren ook aandacht besteden aan de samenwerking school-ouders: welke aspecten daarvan bevorderen en belemmeren het leren en welbevinden van deze leerling? Dit vergt een constructieve communicatie met ouders, waarin hun ervaringskennis wordt benut bij de analyse van de situatie rondom hun kind én bij het in kaart brengen van diens behoeften. In een open gesprek met ouders komen vragen aan bod, zoals: wat is hun kijk op de ontwikkeling van hun kind en de rol van de school en henzelf daarin? Welke doelen zijn voor hen belangrijk en wat is daarvoor nodig? In het plan komen deze terug:

- Wat zijn de behoeften van hun kind, wat heeft hij/zij op school en thuis nodig om bepaalde doelen te halen en wat betekent dit voor de ondersteuning van leraren en ouders?
- Welke doelen streven we na in onze samenwerking:
 - Welke bevorderende factoren kunnen we behouden, uitbouwen en benutten?
 - Welke belemmerende factoren kunnen we beïnvloeden?
- Wat hebben leraren en ouders nodig om hun leerling/kind en elkaar nog meer te ondersteunen: wat zijn hun ondersteuningsbehoeften?

Meer weten? Zie dan “Met plezier naar school: over de onmisbare rol van ouders in schoolsucces” (Pameijer, 2021), met tips voor ouders. Er is hierbij ook aandacht voor de manier waarop ouders andere ouders kunnen ondersteunen, als buddy. Tips voor scholen t.a.v. constructieve samenwerking met ouders zijn te vinden in hoofdstuk 5 van Handelingsgericht werken in het primair onderwijs (Pameijer, 2017) en in het voortgezet onderwijs (Pameijer e.a., 2012)

3. Cirkel school/onderwijs

Passend onderwijs vergt een sterke kwaliteit van het basisaanbod: goed onderwijs voor alle leerlingen.

Handelingsgericht werken kan hierbij ondersteunen, omdat het houvast geeft voor zowel het planmatig handelen op het niveau van de groep/klas (in de basis) als ook voor de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Kenmerken van goed onderwijs en effectieve leerlingbegeleiding zijn in de HGW-cyclus verwerkt. Hier lichten we er enkele thema's uit.

Eerst welbevinden, dan pas leren?

Goed onderwijs betreft didactische én pedagogische vaardigheden van leraren. Deze zijn onlosmakelijk verbonden. Sommige onderwijsprofessionals zijn van mening dat eerst het sociaal-emotioneel functioneren van de leerling die extra ondersteuning nodig heeft op orde moet zijn voordat je diens cognitieve potentieel kunt aanspreken. Denk aan uitspraken als 'eerst moet deze leerling beter in zijn vel zitten, voordat die zich kan interesseren voor de leerstof' of 'wij kunnen nu even niet op het leren inzetten gezien de problemen thuis.' Werken aan het welbevinden krijgt dan voorrang: de leerling moet zich eerst beter voelen en dan pas kan hij leren. Men ziet het één als voorwaarde voor het ander. Dit is echter een misvatting: *welbevinden en leren zijn twee kanten van dezelfde medaille*. Spant een leerling zich in en benut hij zijn capaciteiten en interesses bij het werken aan uitdagende opdrachten, dan ervaart hij iets onder de knie te krijgen. Al doende ontstaan zelfstandigheid en zelfvertrouwen, hetgeen zijn welbevinden bevordert en aansluit bij de behoefte aan competentie. Sociaal-emotionele problemen mogen dan ook geen reden of excuus zijn om het leren op te schorten of uit te stellen. Integendeel, *goed onderwijs heeft een preventieve werking*. Essentieel daarbij is het creëren van een veilige en uitdagende leeromgeving, afgestemd op de onderwijsbehoeften van alle leerlingen. In zo'n omgeving hangen de pedagogische én didactische werkwijzen van de leraren samen en versterken ze elkaar via een goed klassenmanagement.

Voor het *plan van aanpak* betekent dit o.a.:

- De leerling-doelen betreffen zowel de kernvakken zoals taal, Nederlands, lezen, rekenen en wiskunde als de motivatie, het sociaal-emotioneel leren en welbevinden.
- Daarnaast is er aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs, de pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren en de vraag: wat hebben zij nodig om ook de leerling die extra ondersteuning nodig heeft (van kwaliteitsvol onderwijs te bieden?

Welke kenmerken typeren een effectieve leraar?

Marzano (2011) noemt o.a. de volgende kenmerken: heldere en interactieve instructies, gerichte feedback, duidelijke routines en regels, adequaat omgaan met gedrag, positieve relaties met leerlingen en een oplossingsgerichte instelling. Heeft een leraar een goede relatie met zijn leerlingen, dan accepteren leerlingen de regels

en de manier waarop hij daarmee omgaat. Ontbreekt het fundament van een goede relatie, dan gaan leerlingen op zoek naar de grens van wat mag en niet mag¹. Dit geeft veel onrust en kan leiden tot stress bij leraren. Effectieve leraren zijn goede instructeurs en sprekers, ze zijn vriendelijk, behulpzaam en sympathiek. Ze kunnen zich inleven in hun leerlingen, ze begrijpen hun wereld en ze luisteren naar leerlingen, collega's én ouders. Ze maken afspraken met leerlingen en bieden ruimte voor eigen verantwoordelijkheid. Het tonen van persoonlijke interesse voor leerlingen bevordert de leraar-leerling-relatie aanzienlijk en past bij hun behoefte aan relatie.

Effectieve leraren passen verschillende aanpakken toe bij verschillende leerlingen en evalueren de impact daarvan. Sommige leerlingen hebben bijvoorbeeld een vriendelijke herinnering nodig, anderen een strengere opdracht. Het is de kunst om de balans te vinden tussen dominantie van de leraar enerzijds en betrokkenheid van leerlingen anderzijds. De leraar biedt het kader, de leerlingen zijn betrokken bij de invulling. Dit komt tegemoet aan hun behoefte aan autonomie (je moet nu ..., maar je mag kiezen: ... of ...?).

De meest succesvolle leraar is degene die de leerprestaties en het gedrag van leerlingen als waardevolle feedback op zijn manier van lesgeven ziet en – elke dag weer – zijn voordeel doet met deze feedback (Hattie, 2023). Dit maakt dat hij zich competent voelt (dit doe ik **al** goed!) én ervan leert (wat kan ik morgen **nog** beter doen?). Hij schrijft succes én falen vooral toe aan zichzelf in plaats van uitsluitend aan leerlingen en hun ouders. En hij vraagt zichzelf af: wat kan **ik** doen, zodat het mijn leerlingen en hun ouders wél lukt om ...?

Goede instructie en feedback

Goede instructie en feedback zijn cruciaal voor succesvol leren, evenals kennis van de leerlijnen (Vernooy, Van Minderhout & Koomen, 2016). Veel elementen van goede instructie zijn verwerkt in directe instructiemodellen, zoals het expliciete directe instructiemodel (www.directeinstructie.nl).

Goede feedback bouwt voort op kwalitatief sterke instructie. Ontbreekt die basis, dan dient eerst daaraan te worden gewerkt. De meeste feedback komt overigens van klasgenoten. Door hiermee te oefenen, leren zij elkaar goede feedback te geven en leren ze van en met elkaar. In “Leren zichtbaar maken met Formatieve Assessment” (Hattie, 2017) zijn voorbeelden hiervan te vinden, zoals twee leerlingen die eerst het werk van de één en dan het werk van de ander samen nakijken en daarna hun bevindingen met elkaar delen.

Sterke feedback is specifiek en doelgericht (Hattie, 2023). Hoe specifieker de informatie over de taak, des te preciezer de leerling weet wat het verschil is tussen wat hij eerst kon/wist, wat hij nu al kan/weet en wat hij straks nog meer zal

¹ <https://didactiefonline.nl/artikel/gedrag-in-de-school>

kunnen/weten. Goede feedback verkleint als het ware de afstand tussen 'waar de leerling nu is' (zijn kennis, begrip, vaardigheid, prestatie, gedrag) en 'waar hij naartoe werkt' (het gestelde doel).

Effectieve feedback geeft antwoord op drie vragen:

1. Feed up: waar werk ik naartoe? Wat wil ik bereiken? Wat is het doel?
2. Feed back: hoe doe ik het tot nu toe? Ben ik al dichtbij of nog ver van het doel af?
3. Feed forward: hoe nu verder? Wat moet ik nog doen om dichterbij het doel te komen?

Deze drie vragen zijn bij het opstellen, monitoren en evalueren van een plan te benutten. Daarmee wordt het plan betekenisvoller voor leerlingen, leraren en ouders.

Klassenmanagement

Goed klassenmanagement is voorwaardelijk voor het leren en ontwikkelen en voorkomt veel leer- en gedragsproblemen. Het gaat dan vooral om een ordelijke leeromgeving en gestructureerd lesgeven. Dit geeft leerlingen (en leraren) rust, duidelijkheid en structuur en is in die zin preventief. Goed klassenmanagement kent o.a. de volgende kenmerken: 1) Alertheid, orkestratie en flexibiliteit; 2) Timen en faseren; 3) Optimale leertijd voor alle leerlingen; 4) Gebruik klaslokaal, werkruimte en materiaal en 5) Duidelijke verwachtingen t.a.v. gedrag.

Goed klassenmanagement is een voorwaarde om leerlingen gewenst gedrag aan te leren (Vernooy & Van Minderhout, 2016). Daarnaast heeft de kwaliteit van het pedagogisch handelen een grote impact. Pedagogische vaardigheden doen een appel op de *basishouding van leraren: hun visie op en overtuigingen over het onderwijs, hun beroep en hun persoon*. Dit alles stuurt het denken en handelen en de professionele en persoonlijke ontwikkeling. Een **positieve grondhouding** is dus essentieel. Denk daarbij aan een positief rolmodel zijn, hoge verwachtingen van alle leerlingen hebben, gericht werken aan positieve relaties met alle leerlingen, het eigen aandeel onder ogen zien en constructief samenwerken met ouders. Ook deze kennis is te benutten in het plan: hoe zorgen we ervoor dat we dat wat pedagogisch werkt, opnemen in het plan?

Ook **groepsdynamica en groepsvorming zijn belangrijk**. Als het de leraar lukt om dergelijke groepsprocessen actief te leiden, dan ontstaat een veilige sfeer in de klas waarin kinderen zich prettig voelen en het beste uit zichzelf kunnen halen².

Wat zijn effectieve pedagogisch-didactische interventies voor de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben?

² <https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/groepsdynamica-in-de-klas/>

Mitchell e.a. (2024) heeft dat wat werkt voor **leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** vertaald in 27 strategieën, die relevant zijn voor een plan van aanpak. Deze strategieën dragen bij aan beter onderwijs en beter leren voor *alle* leerlingen, zowel op academisch als op sociaal gebied. De meest effectieve zijn opgenomen in zijn 'top 10 favoriete strategieën':

1. Coöperatief leren in groepen: leren van en met elkaar.
2. Peer-tutoring: een andere leerling als maatje of buddy inzetten voor extra hulp.
3. Ouderbetrokkenheid én ondersteuning van ouders zodat zij het onderwijs aan hun kind thuis kunnen ondersteunen.
4. Cognitieve strategieën, zoals visualiseren, voorspellen en toetsen.
5. Geheugenstrategieën, zoals ezelsbruggetjes en stof in kleine stukjes opdelen.
6. Oefen en herhaal: 6 x 10 minuten oefenen is beter dan 1 x 1 uur.
7. Gedragmatige aanpak met een ABC-analyse in de context.
8. Formatieve assessment en feedback, tijdens het leerproces i.p.v. achteraf.
9. Optimale fysieke omgeving wat betreft lokaal, luchtkwaliteit, geluid, licht e.d.
10. Klasklimaat, zoals veiligheid, onderlinge betrokkenheid, positieve relaties tussen leerlingen en tussen leraren en leerlingen.

Bij het opstellen van plan, is bovenstaande informatie te benutten.